

REMISSVAR
A2020/02630
2021-05-03

Remissvar på delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området SOU (2020:79)

Antidiskrimineringsbyrån Väst lämnar härmed sina synpunkter på ovanstående remiss.

Om Antidiskrimineringsbyrån Väst

Antidiskrimineringsbyrån Väst är en antidiskrimineringsbyrå för västra Sverige. Föreningen verkar för alla människors lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Vår vision är ett samhälle präglad av mångfald och respekt, fritt från förtryck, fördomar och diskriminering, där vi genom vår juridiska rådgivning och samhällsdialog motverkar strukturella hinder och verkar för individers upprättelse.

Vi erbjuder kostnadsfri juridisk rådgivning och hjälper personer som utsatts för diskriminering. Antidiskrimineringsbyrån Väst håller även utbildningar, deltar i samhällsdebatten och bildar opinion om likabehandling och diskriminering. Vi arbetar genom att synliggöra samhällsnormer som skapar diskriminering, samt även genom att visa hur olika maktstrukturer samverkar och förstärker varandra.

Antidiskrimineringsbyrån Väst är en ideell förening uppbyggd av flera medlemsorganisationer. Enskilda personer kan också bli stödmedlemmar. Vårt upptagningsområde är 34 av Västra Götalandsregionens 49 kommuner. Föreningen får ekonomiska bidrag från Göteborgs Stad och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).

Inledning

Vi vill börja med att framföra att vi är positiva till att utredningen i så stor utsträckning har gett antidiskrimineringsbyråerna möjlighet att inkomma med synpunkter under utredningens gång. Vi tycker också att utredningen har omhändertagit dessa på ett bra och lyhört sätt. Vi kommer därför endast kommentera de förslag och bedömningar där vi har något att tillägga.

5.4.2 Bemyndigande om föreskriftsrätt

Utredningens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ges rätt att utfärda föreskrifter om kraven på arbetsgivare och utbildningsanordnare inom högre utbildning när det gäller aktiva åtgärder.

Vår kommentar: En förutsättning för ökad regelefterlevnad och effektivare tillsyn är att bestämmelserna om aktiva åtgärder är tillräckligt tydliga. Vi delar Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppfattning att det ur ett tillsynsperspektiv är svårt att ställa krav på att arbetet ska utföras på ett visst sätt eller med en viss kvalitet när bestämmelserna är generellt utformade och inte konkretiserade.

Regelverket behöver vara tydligare för att kunna följas upp, och för att kunna ålägga någon att förändra sitt arbete krävs en högre precisering. Föreskrifter förtydligar och underlättar även arbetet med de aktiva åtgärderna för ansvariga arbetsgivare och utbildningsanordnare inom högre utbildning.

5.5.1 Straff eller sanktionsavgift bör inte införas

Utredningens bedömning: Det bör inte införas straff eller sanktionsavgifter när det gäller konstaterade brister i arbetet med aktiva åtgärder.

Vår kommentar: Vi delar utredningens bedömning att bestämmelserna i stort saknar den tydlighet och precision som krävs för att överträdelser ska kunna beläggas med sanktionsavgift.

Vi vill dock betona vikten av att följa upp **förslag 5.4.2 om föreskriftsrätt** för se om efterlevandet av regelverket har förbättrats genom tydliga och konkreta föreskrifter. Om så inte är fallet bör det utredas om det på sikt ska införas en sanktionsavgift.

5.6.3 Centrala arbetstagarorganisationer ska kunna göra en framställning till Nämnden mot diskriminering och kunna föra talan om utdömmande av vite

Utredningens förslag: Centrala arbetstagarorganisationer som en arbetsgivare är bunden till av kollektivavtal ska kunna göra en framställning till Nämnden mot diskriminering om vitesföreläggande. Om sökanden i vitesmål hos Nämnden mot diskriminering är en central arbetstagarorganisation till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal, ska talan om utdömmande av vite föras vid tingsrätt av den centrala arbetstagarorganisationen.

Vår kommentar: Vi ställer oss bakom utredningens förslag och hoppas att nämnden därigenom kommer att nyttjas mer frekvent. Eftersom DO i dagsläget inte använder sig av denna möjlighet vill vi också framhålla vikten av att DO följer upp sina tillsynsbeslut för att bedöma om ärenden ska vidare till nämnden.

5.7.1 Samverkan mellan DO och AV ska förstärkas

Utredningens förslag: Samverkan mellan Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket ska förstärkas för en mer effektiv tillsyn över arbetet med aktiva åtgärder. Regeringen bör därför ge de båda myndigheterna i uppdrag att närmare samarbeta vad gäller systematiskt arbetsmiljöarbete i förhållande till aktiva åtgärder.

Vår kommentar: Vi ställer bakom utredningens förslag. Det finns flera genomskärningspunkter i regelverken för systematiskt arbetsmiljöarbete och aktiva åtgärder. En ökad samverkan mellan myndigheterna möjliggör ett förtydligande och effektiviserande av arbetet med dessa regelverk.

5.8 Övervägande av likabehandlingsombud

Utredningens bedömning: Regeringen bör låta utreda frågan om huruvida det ska införas likabehandlingsombud som representerar arbetstagarna i arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet.

Vår kommentar: Vi delar utredningens bedömning. Det är angeläget att arbetstagarna har den kompetens som krävs för att kunna bidra i arbetet med aktiva åtgärder samt en ökad kunskap om sina rättigheter på arbetsplatsen. Vi tror att en funktion som ett likabehandlingsombud också kan göra att frågorna prioriteras högre än vad de gör idag.

7.2 Överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten samt val av sanktioner

Utredningens förslag: Tillsynsansvaret för det skollagsreglerade området i diskrimineringslagen överförs från Diskrimineringsombudsmannen till Statens skolinspektion. Skollagen administrativa sanktioner i 26 kap. ska gälla vid Skolinspektionens tillsyn av diskrimineringslagen.

Talerätten i mål om diskrimineringsersättning för barn och elever inom det skollagsreglerade området överförs också från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen. Barn- och elevombudet vid Skolinspektionen ska utföra uppgifterna avseende skydd mot diskriminering och diskrimineringsersättning på motsvarande sätt som idag sker för kränkande behandling enligt Skolinspektionens instruktion.

Vår kommentar: Den nuvarande ordningen har inte varit tillfredsställande då elever som utsatts för diskriminering inte har haft samma skydd som elever som har utsatts för kränkande behandling enligt skollagen. Det kan också vara så att eleven utsätts både för kränkande behandling enligt skollagen och diskriminering enligt diskrimineringslagen. Vi tror att förslaget ger ökad möjlighet till upprättelse för enskilda elever och ställer oss positiva till att Skolinspektionen tar ett helhetsgrepp. Det behöver dock säkerställas att Skolinspektionen fortsätter utreda ärenden även om eleven har slutat på skolan. I dagsläget har det endast gjorts om det gällt kränkande behandling, men inte då det gällt exempelvis extra anpassningar eller särskilt stöd.

Vi tror att detta förslag kommer göra det enklare för elever och vårdnadshavare. Det blir viktigt att överflyttningen följs upp och utvärderas för att se hur det har fungerat i praktiken. Det förefaller sig naturligt att Skolinspektionen i sin regelbundna tillsyn också granskar skolornas arbete med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen.

7.3 Bestämmelserna i andra kapitlet diskrimineringslagen

Utredningens förslag: Bestämmelserna om diskrimineringsförbud, repressalieförbud och utbildningsanordnarens utrednings- och åtgärdsskyldighet ska kvarstå samlat i 2 kap. DL.

Vår kommentar: Vi tycker att det är bra att dessa bestämmelser kvarstår samlat i diskrimineringslagen. Det krävs dock en översyn och samordning i regelverken kring preskription, utrednings- och åtgärdsskyldighet kopplat till trakasserier och begreppen utbildningsanordnare/huvudman för att säkerställa en konsekvent tillämpning.

7.5 Särskilda frågor

Utredningens förslag: I mål om diskriminering inom det skollagsreglerade området ska domstolen kunna förordna att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad även om Skolinspektionen för talan för enskild.

Vår kommentar: Vi ställer oss positiva till förslaget.

För många, såväl enskilda som civilsamhällesorganisationer (däribland antidiskrimineringsbyråerna), medför risken att behöva betala motpartens kostnader vid en eventuell förlust att de ofta stämmer in målen som förenklade tvistemål. Det innebär att det yrkade beloppet understiger det belopp som hade kunnat vara skäligen i ett diskrimineringsmål. En annan utmaning är att den nuvarande tillämpningen innebär att frågan om rättegångskostnaderna prövas först i samband med att målet avgörs i sak. Vi önskar därför en översyn av formuleringen av 6 kap. §7 DL och ser det som önskvärt att denna blir formulerad som en presumtion för delade rättegångskostnader.

7.6 Aktiva åtgärder

Utredningens förslag: De materiella bestämmelserna om aktiva åtgärder avseende diskriminering ska kvarstå samlat i diskrimineringslagen. Bestämmelserna om aktiva åtgärder avseende kränkande behandlingar ska innehållsmässigt samordnas med reglerna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen för det skollagsreglerade området, men kvarstå i skollagen.

Vår kommentar: Vi tycker att det är bra med samordning av dessa lagstiftningar. Vi tror att detta kommer att underlätta för både huvudmännen, eleverna, vårdnadshavarna och tillsynsmyndigheten att veta om kraven uppfylls.

7.7 Föreskriftsrätt för aktiva åtgärder

Utredningens förslag: Skolverket ska ges möjlighet att meddela föreskrifter om arbetet med aktiva åtgärder mot diskriminering enligt diskrimineringslagen för det skollagsreglerade området och mot kränkande behandling enligt skollagen. Samverkan ska ske med DO och Skolinspektionen.

Vår kommentar: Vi anser att Skolverket bör ha ett föreskriftsråd på samma sätt som DO föreslås ha med arbetsmarknadens parter enligt **förslag 5.4.3**. Samverkan med relevanta aktörer är viktig för att föreskrifterna ska bli så användbara som möjligt. Vi som antidiskrimineringsbyrå tillför gärna de kunskaper och erfarenheter vi har från vår juridiska rådgivning för enskilda, men också utifrån våra kontakter med relevanta aktörer i olika sammanhang.

7.8 Kompetenshöjning för Skolinspektionen och samverkan mellan myndigheterna

Utredningens förslag: Det ska ske en kompetenshöjning om diskriminering vid Skolinspektionen. DO, Skolinspektionen och Skolverket ska samverka i arbetet mot diskriminering inom det skollagsreglerade området.

Vår kommentar: Antidiskrimineringsbyrån har haft och har fortsatt många ärenden rörande utbildningsområdet. Vi ser omfattande utmaningar i skolan kring exempelvis homo- och transfobi, rasism och bristande stöd till elever med funktionsnedsättning. Vi får till oss hur eleverna behandlar varandra och hur elever behandlas i skolan av personal. Det saknas ofta en vuxennärvaro och samtalsklimatet i skolan kan vara väldigt hårt. För att säkerställa en trygg arbetsmiljö i skolan krävs ett omfattande förebyggande arbete. Där kan vi vara behjälpliga med våra kunskaper och erfarenheter som antidiskrimineringsbyrå.

Sammanfattning

Avslutningsvis vill vi framföra att vi delar utredningens bedömningar och ser fram emot att följa det fortsatta arbetet med att utveckla och förstärka arbetet mot diskriminering.

Vi hoppas att vi även fortsättningsvis får vara delaktiga i arbetet framåt.

Antidiskrimineringsbyrån Väst *tillstyrker*, med ovanstående kommentarer, ovanstående remiss.

Göteborg 2021-05-03

Annika Lindström, verksamhetschef
Antidiskrimineringsbyrån Väst